

forum for
natur og
friluftsliv
nordland

Fauske 27. juni 2016

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo
E-post: nve@nve.no

Høringsuttalelse til søknader om sju småkraftverk i Beiarn kommune

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland, FNF Nordland, er et nettverk for 14 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Nordland, med til sammen over 22 000 medlemskap. FNF Nordland arbeider for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden og øke bevisstheten om helse og livskvalitet samt viktigheten av å ta vare på naturen og miljøet rundt oss. FNF Nordland arbeider også for å sikre arealer for et aktivt friluftsliv. De frivillige natur- og friluftslivsorganisasjonene er med sin demokratiske styreform og åpne medlemsadgang et talerør for de store grupper av allemannsrettighetshavere i norsk utmark.

Viser til høringsbrev fra NVE datert 18.03.2016 om søknader om tillatelse til å bygge sju småkraftverk i Beiarn kommune i Nordland.

Denne «småkraftpakken» er en del av NVEs rutiner for en raskere saksbehandling av de gjenværende søknadene om små vannkraftverk i fylket. Hensikten er å få vurdert flest mulig søknader i tide for å komme i betraktning i el-sertifikatordningen og målet er å avvikle køen av småkraftsøknader innen 2017. Videre begrunner NVE at pakkesaksbehandling gir et godt grunnlag for vurdering av samlet belastning.

Naturmangfoldloven stiller krav om at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal bygge på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap. Loven presiserer at nye inngrep ikke kan tillates uten at påvirkninger fra tidligere utbygginger og naturinngrep vurderes samtidig. Tap, forringelse og fragmentering av leveområder (habitat- eller arealbruksendring) er den største trussel mot biologisk mangfold, og energisektoren står for det største bortfallet av inngrepsfri natur i Norge. Derfor er det viktig at det legges opp til en kunnskapsbasert forvaltning og at alle inngrep ses i sammenheng.

Det legges opp til at høringspartene har et selvstendig ansvar for vurdering av den samlede belastningen. Men uten en oversikt over konsekvensene av tidligere kraftutbygginger og mangelfulle utredninger er det en utfordrende oppgave for alle høringsparter. Som ansvarlig myndighet skal Naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper (§§8-12) legges til grunn i saksbehandlingen. Loven skal tolkes slik at når store verdier er gått tapt så øker betydningen av restverdiene. Restverdier innbefatter gjenværende natur, som etter tidligere utbygginger og

påvirkninger, fortsatt har en verdi og funksjon for opprettholdelse av naturverdiene og økosystemene.

FNF har fulgt opp og uttalt seg i de fleste søknader om bygging av småkraftverk i Nordland de siste årene. Vår erfaring har vært en variabel kvalitet på miljøutredningene og kunnskapsgrunnlaget. Blant annet er tidspunkt for feltarbeid og omfanget av dem, ved flere tilfeller av for dårlig kvalitet etter vårt syn. Det er eksempelvis ofte potensial for sjeldne/truede arter og bekkekløfter blir ikke skikkelig undersøkt av ulike årsaker. Rapport nr 102-2015 (*Gaarder & Høitomt 2015*) skulle være en kvalitetsvurdering av biologisk undersøkelser av småkraftsøknader, rettet mot verdifulle naturtyper og rødlistede lav og moser. Der ble det påvist til dels store avvik i resultater, blant annet at antall rødlistede lav og moser var betydelig høyere i etterundersøkelsen. Det ble funnet nesten dobbelt så mange naturtyper. Generelt ble verdiene vurdert å være vesentlig høyere, omfanget mer negativt og konsekvensene mer negative i etterundersøkelsen.

FNF mener vassdragsmyndigheten har vist liten vilje til å sette strengere krav når det gjelder kunnskapsinnhenting om naturmangfoldet, og om selve kunnskapsgrunnlaget. El-sertifikatordningen (at strømkundene finansierer ordningen over strømrregningen) og fornybardirektivet legger et press på tempo og kvalitet i behandlingen. Dette har ført til at både Miljødirektoratet og Riksantikvaren har advart mot at de tematiske konfliktvurderingene og nasjonale miljømålene overkjøres.

Tatt i betraktning at det er et betydelig kraftoverskudd i fylket og flaskehalser og begrensninger i overføringsnettet, er det etter vår oppfatning unødvendig med ytterligere kraftutbygginger i fylket.

I det påfølgende er FNF Nordlands (heretter FNF) innspill til de aktuelle søknadene.

Heståga og Troåga kraftverk

Heståga og Troåga kraftverk vil utnytte et fall på 319 m i Heståga og Troåga med inntak i Heståga 365 moh og i Troåga 370 moh. ned til felles kraftstasjon 46 moh. Fra kraftstasjonen føres vannet ut i Beiarelva. Vannveien blir til sammen 2730 m lang og vil bestå av nedgravde rør. Det er behov for 130 m ny vei fra FV 494 til kraftstasjonen. Til massedeponiet er det behov for 400 m midlertidig vei. Middelvannføringa er beregnet til 0,36 m³/s i Heståga og 0,27 m³/s i Troåga. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 0,8 m³/s i Heståga og 0,6 m³/s i Troåga. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3,8 MW og etter planen gi en gjennomsnittlig årlig produksjon på ca. 9,6 GWh. Utbygginga vil føre til redusert vannføring på en ca. 2,3 km lang strekning i Heståga og 1,5 km lang strekning i Troåga. Tiltaket er oppstrøms oppgitt vandringshinder ved Høgforsen, men Heståga er sjørrettførende 120 m opp i vassdraget. Det er planlagt slipp av minstevannføring i Heståga på 30 l/s om sommeren og 20 l/s om vinteren. I Troåga er det planlagt en minstevannføring på 20 l/s om sommeren og 10 l/s om vinteren.

I det følgende har FNF gjort noen oppsummeringer fra konsesjonssøknaden og miljørapporten på temaene natur og friluftsliv. Til slutt gjøres det opp en vurdering og konklusjon fra vår side.

Naturmangfold

Sweco Norge AS har utarbeidet miljørapporten for søknaden. Det er innhentet informasjon fra Fylkesmannen i Nordland, kommunen, kjentfolk, databaser og skriftlige retningslinjer fra forvaltningsmyndighetene er benyttet som grunnlag for vurderingene. Feltundersøkelse ble foretatt 23. august 2010. Den 14. september 2010 ble det utført elfiske i Heståga. Den 15. september 2010 ble det samlet inn lav og mose til artsbestemming fra områder med noe potensial for fuktkrevende lav- og mosearter.

Berggrunnen i nedbørfeltet består i hovedsak av glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein og amfibolitt. Innen prosjektområdet domineres berggrunnen av kalkspatmarmor som går som et belte langs dalsiden. Flere av bergartene kan forvitte forholdsvis lett og avgi relativt mye næring til jordsmonnet. Dette kan øke potensialet for at mer næringskrevende arter og vegetasjonstyper finnes i området.

I Heståga finnes det antydning til bekkekløft rundt fossen (like nedstrøms vannverket/inntaksdammen), mens det i Troåga dannes en liten fossesprøytsone med stabil fuktighet. Lokalitetene framstår som relativt åpne, med god ventilasjon og solinnstråling, noe som reduserer sannsynligheten for rike kryptogamsamfunn.

Det ble tatt artsprøver fra en lokalitet i hver av elvene med potensial for truede og fuktkrevende kryptogamer og ingen rødlistearter ble registrert.

Det er registrert fire prioriterte naturtyper eller truede vegetasjonstyper. Prosjektet berører naturtypen "elveløp" samt at det er registrert én forekomst av den prioriterte naturtypen slåttemark, med verdien lokalt viktig. Det er ingen spesielle artsfunn knyttet til slåttemarka. Deler av prosjekstrekingen hadde antydninger til kvaliteter som kan identifisere de prioriterte naturtypene "bekkekløft og bergvegg" og "fossesprøytsone".

Bekkekløft og bergvegg

Kløfta i Heståga er vendt mot sørøst og kan karakteriseres som relativt åpen og med god solinnstråling. Det vokser moser og lav på bergflater og steiner i tilknytning til bekkekløften

som kan være avhengig av fuktigheten fra elva. Området har derfor enkelte bekkekløft- og bergveggkvaliteter som gjør at den gis lokal verdi. Troåga ligger mer åpent i terrenget enn Heståga, og går ikke gjennom noen bekkekløft.

Fossesprøytsoner

Fossen i Troåga har antydning til utvikling av fossesprøytsone med stabile fuktighetsforhold. Elvas åpne karakter med relativt god ventilasjon og solinnstråling gjør at fossesprøytsonen kun har lokal verdi. I fosseenga ble det registrert kalkkrevende arter som gulsildre, teiebær og taggbregne. I Heståga er det ingen fossesprøytsoner av verdi. Elva forsvinner ned i ura under fossen.

Bjørkeskog med høgstauder

Langs skogsbilvegen opp til vannverksdammen i Heståga, samt i rørtraseen, finnes høgstaudeblandingsskog. Skogen er frodig med høyvokst vegetasjon bestående av blant annet tyrihjelmskum og strutseving. Lokaliteten registreres som prioritert naturtype *bjørkeskog med høgstauder* verdisatt til lokalt viktig. Den frodige lauvskogen dekker store deler av dalsiden og er en vanlig forekommende naturtype i Beiarn. Naturtypen er avgrensen på bakgrunn av skogbonitet og ortofoto ettersom ikke alt ble befart.

Gammel lauvskog

Like nedstrøms vannverksdammen i Heståga, på østsiden av elva, finnes et ospeholt med høyvokste, store trær. Gamle ospeholt er en utforming av den prioriterte naturtypen gammel lauvskog. Forekomst av mye død ved er ett av kriteriene ved verdisetting av naturtypen. Det ble registrert lite død ved i det aktuelle ospeholtet, og verdien er derfor satt til lokalt viktig.

Fugl

Det er registrert en rødlistet rovfugl like utenfor influensområdet. Det er ikke observert fossefall på prosjektrekningen. Området kan være hekkeområde, men ikke egnet for næringssøk på grunn av for strittflytende elver. Ellers finnes skogtilknyttede hønsefugler, blant annet Storfugl og orrfugl.

Fisk

Prosjektet vil redusere vannføringen på dagens anadrome strekning (de nederste 120 m av Heståga). Troåga har ingen områder med verdi for anadrom fisk. Stasjonær ørret finnes på deler av den berørte strekningen i Heståga. Forekomsten av fisk i Heståga forventes å bli noe redusert. Minstevannføring i elvene gir et visst vanndekt areal, og bestandene av ørret (anadrom og stasjonær) i Heståga forventes derfor ikke å forsvinne. Området har ingen verdi for storørret, ål eller elvemusling.

Nedenfor kraftstasjonen vil vannføringen i selve Beiarelva være som før. Det vil bli noe redusert vannføring i Beiarelva på strekningen mellom utløpet av Heståga og utløpet av Troåga på grunn av overføring av vann fra Heståga til utløpet av kraftstasjonen ved Troåga. Dette vil ha lite å si for vannføringen i Beiarelva, siden vannet fra Heståga utgjør kun en svært liten andel av vannstrømmen i selve Beiarelva. Den lille vannmengden Heståga og Troåga utgjør i forhold til Beiarelva er også grunnen til at det ikke er behov for omløpsventil. Stans i kraftverket vil ikke ha betydelig påvirkning på vannstanden Beiarelva, og vil dermed ikke føre til økt sjanse for stranding av fisk.

Annen fauna

Det finnes vanlige viltarter representative for regionen i området. Av hjortedyr finner en god elgstamme, mens det er et fåtalls rådyr. Influensområdet inngår i leveområdet til gaupe, og en kan sporadisk se sportegn etter jerv her.

Det er kjent at oter (VU- sårbar) har leveområde i tilknytning til selve Beiarelva.

Friluftsliv

Prosjektområdet benyttes til storvilt- og småviltjakt. Området vest for Beiarelva mot Stordalsheia og videre opp mot Osfjellet og Kalvvassfjellet er et ”svært viktig friluftsområde”, og med nasjonal verdi. Fra vannverksdammen i Heståga går det sti som benyttes av turgåere.

En trimkasse plassert ved Jonasgammen har vært mye besøkt sommers tid. I tilknytning til Heståga er det flere grotter, som oppsøkes både av privatpersoner og grupper på omvisning.

Fra Gråtådalen til Os via Stordalsheia går Gamle Gråtådsveien, en gammel ferdselsvei som benyttes som turløype sommerstid. Ferdselsveien var Beiarn kommunes prosjekt i ”Fotefar mot nord”. Langs stien kan en se samiske kulturminner i form av en restaurert jordgamme, samt se grotter og elver som går under jorda. Ferdselsveien er markert som ”særs viktig friluftsområde”, kategori A+ i Salten regionråds friluftslivskart og har nasjonal verdi. Stien passerer utenfor prosjektområdet, men fra prosjektområdet er det stier som leder til Gråtådsveien.

Hyttene i hyttefeltet ved Heståga er i bruk hele året. Hyttefolket benytter prosjektområdet til bærplukking og turer langs stier og skogsbilveier. Området benyttes noe til skigåing på vinterstid. Det er ikke oppkjørte og/eller vintermerkede skiløyper.

FNFs vurdering

Heståga og Troåga sin naturlige dynamikk vil endres og vannføringen vil bli redusert til minstevannføring store deler av tiden etter en eventuell utbygging. Dette vil påvirke vegetasjonen, fisk og ferskvannsf fauna. Tiltaket vil derfor ha negativ virkning på anadrom fisk siden det vandrer noe anadrom ørret opp i de nederste 120 m og bruker dette som gyte- og oppvekstområde. Omfanget av påvirkningen på anadrom laksefisk og hvorvidt foreslått minstevannføring er tilstrekkelig for å redusere påvirkningene er etter vårt syn noe uklart.

Når det gjelder friluftsliv viser FNF til høringsuttalelse fra Bodø og Omegn Turistforening (BOT) v/ Beiarn turlag og støtter deres innspill til det omsøkte tiltaket.

FNF er kritiske det omsøkte tiltaket av hensyn til vassdragstilknyttet flora og fauna, og at det i tillegg vil ha negative konsekvenser på anadrom strekning.

Gamåga kraftverk

Gamåga kraftverk vil utnytte et fall på 243 m fra inntaket på 339 moh. ned til kraftstasjonen med utløp på 96 moh. Vannveien er planlagt som en 1400 m lang nedgravd rørgate langs nordsiden av Gamåga. Det er planlagt å bruke eksisterende vegnett. Det er i tillegg behov for 200 m ny permanent vei inn til kraftstasjonen og 700 m vei inn til inntaket.

Middelvannføringen er 550 l/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,1 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 2,0 MW og gi en årlig produksjon på 6,7 GWh. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 1400 m lang strekning av Gamåga. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 66 l/s fra 1.5 – 30.9 og 52 l/s resten av året.

I det følgende har FNF gjort noen oppsummeringer fra konsesjonssøknaden og miljørapporten på temaene natur og friluftsliv. Til slutt gjøres det opp en vurdering og konklusjon fra vår side.

Naturmangfold

Sweco Norge AS har utarbeidet en miljørapport for utbyggingsprosjektet. Befaring og feltregistrering av flora og terrestrisk fauna ble utført 25. september 2008. Berørt elvestrekning, mulig vannveitrase ble befart, mens trase for kraftlinje ble ikke befart. Moser og lav er samlet fra fuktighetspåvirket berg og stein i fossesprøytoner. Store deler av strekningen kunne det ikke samles inn moser og lav av sikkerhetshensyn.

Det ble utført el-fiske, men på grunn av høy vannføring var det vanskelig å fange fisk. Resultatene er derfor ikke egnet til å gi et realistisk tetthetsestimat, men gir en indikasjon på forholdene for anadrom fisk.

I prosjektområdet og dets nedbørfelt dominerer harde og relativt tungt forvitrelige bergarter som glimmergneis, glimmerskifer og metasandstein som avgir lite plantenæringsstoffer. Det er også forekomster av amfibolitt, en bergart som forvitrer lettere og dermed er rikere på plantenæringsstoffer.

Av verdifulle naturtyper er det registrert en regional (B) viktig slåttemark (Albertenga, på nordside av Gamåga). Slåttemark en utvalgt naturtype må slås årlig for å holdes i hevd. Vest for utløpet av Gamåga, på motsatt side av Beiarelda, ligger et område med gråorheggskog av flommarksskogutforming. Naturtypen er av regional verdi (B). Det er registrert fossesprøytoner og bekkekløfter, som er prioriterte naturtyper, i prosjektområdet. Det er flere fosser langs prosjektstrekningen med antydning til fossesprøyt. Ved den øverste fossen påvirkes vegetasjonen rundt fossen av fossesprøyt. Området ligger åpent til og vil derfor tørke ut i perioder med lav vannføring. Det er ingen godt utviklet fosseeng ved denne fossen. Ellers er det flere små fosser på prosjektstrekningen, men det ble ikke registrert fosseenger i tilknytning til disse. Fossesprøytonene vurderes å være av lokal verdi (C).

De største bekkekløftene i Gamåga tilfører naturtypen *bekkekløft og bergvegg*. Kløftene er imidlertid grunne og av liten utstrekning. Det ble observert fuktlovenne arter i denne naturtypen. Artsutvalget tyder på at fuktighet fra elva spiller en viss rolle. Det ble ikke registrert rødlistearter. Naturtypen vurderes å være av lokal verdi (C).

Feltbefaringen ble gjennomført sent i sesongen, og tidspunktet var i så måte ikke ideelt for observasjoner av fugl. Det regnes som sannsynlig at det finnes fossefall på berørt strekning.

Det er ikke kjennskap til at det er fisk på prosjektstrekningen. Kraftstasjonen vil få utløp ca. 1 km oppstrøms anadrom strekning.

Friluftsliv

Det er ingen form for tilrettelegging for friluftsliv og turisme på prosjektstrekningen. Skogsveier i området gjør prosjektstrekningen egnet for fotturer, men omfanget av slik aktivitet er trolig liten. Øvre del av rørgaten ligger i et friluftsområde kalt Stabbursdalen. Verdien for området er 'registrert'. Området er stort sett brukt av lokale.

FNFs vurdering

Selv om bekkekløftene og fossesprøytonene er lite utviklet og at det ikke er gjort funn av rødlistearter så er det likevel flere fuktkrevende arter i tilknytning til elva. FNF er opptatt av at livsbetingelsene for de vassdragstilknyttete artene ivaretas og at NVE må vektlegge dette i saksbehandlingen.

Når det gjelder friluftsliv viser FNF til høringsuttalelse fra Bodø og Omegn Turistforening (BOT) v/ Beiarn turlag og støtter deres innspill til det omsøkte tiltaket.

FNF vurderer at det omsøkte tiltaket er blant de minst konfliktfylte av de sju søknadene om bygging av småkraftverk i Beiarn. Vi mener en befaring med alle interesser bør kunne gi et tilfredsstillende grunnlag for å fatte et vedtak.

Galtåga kraftverk

Galtåga kraftverk vil utnytte et fall på 337 m fra inntaket på 343 moh. ned til kraftstasjonen med utløp på 6 moh. Vannveien er planlagt langs sørsiden av Galtåga som 770 m lang nedgravd rørgate, 310 m boret sjakt og utløp i 340 m konvensjonell sprengt tunnel. Det er ikke planlagt permanente veier, men midlertidig ankomst langs rørgatetrase og kai ved kraftverkets utløp i sjøen. Middelvannføringen er 1,03 m³/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,82 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,9 MW og gi en årlig produksjon på 15,6 GWh. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 1500 m lang strekning av Galtåga. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 100 l/s fra 1.5 – 30.9 og 20 l/s resten av året.

Galtåga er tidligere berørt gjennom overføring av øverste deler av feltet inklusive Tindvatn og Oldereid kraftverk, og det er restfeltet som danner grunnlaget for kraftverket.

I det følgende har FNF gjort noen oppsummeringer fra konsesjonssøknaden og miljørapporten på temaene natur og friluftsliv. Til slutt gjøres det opp en vurdering og konklusjon fra vår side.

Naturmangfold

Sweco Norge AS har utarbeidet miljørapporten for søknaden. Som grunnlag for vurderingene ligger både eksisterende skriftlig materiale og databaser, samtaler med ressurspersoner og observasjoner og egne registreringer gjort 13. august 2008.

Berggrunnen består hovedsakelig av marmor og granitt/granidioritt. Granitt/granidioritt er harde og grovkornede bergarter som forvitrer sent og som er fattig på næringsstoffer, mens marmor er mer lettforvitrende og rikere på næringsstoffer.

Det er registrert flere prioriterte naturtyper som ligger i eller i nærheten av prosjektområdet ved Galtåga, det gjelder følgende registreringer: «*Sørvendt berg og rasmark*», «*bjørkeskog med høgstauder*», «*gammel lauvskog*» og «*bekkekløft og bergvegg*». Alle er gitt lokal verdi (C-verdi). Et mindre område midtveis i lia langs vannstrengen har noe preg av naturtypen fossesprøytsone, men med lite utviklet «fosseeng».

Det er registrert flere vegetasjonstyper, blant annet vegetasjonstypen høgstaude-bjørkeskog med enkelttrær av selje og rogn og lunder av osp med flere krevende arter. Det er registrert flere krevende arter, og i midtre del av lia på sørsiden av elva er det funnet olivenlav (NT). Egnede leveområder gjør at det er potensiale for andre sjeldne og krevende arter knyttet til fuktige områder langs elva, som ikke ble funnet på befaringen som er utført.

Av fugleregistreringer ble det under befaringen til Sweco kun observert heipiplerke og ravn i området. Fossekal skal finnes i området. Topografien og vegetasjonen i influensområdet er imidlertid egnet som hekkelokalitet for truede rovfuglarter, ugler og spetter. Av pattedyr forventes det at vanlige arter opptrer.

Sweco vurderer at påvirkningen på lav og karplanter som følge av redusert vannføring forventes å være liten. Det begrunnes i at vannføringen har liten betydning for tilstedeværende arter, men det vil ha noe negativ effekt på moser i sprutsonen samt for fossekal.

Friluftsliv

Friluftaktiviteten i prosjektområdet er i første rekke knyttet til turgåing, sanking av bær og jakt. Det går en umerket sommertursti fra Moldjorda over Seglfjell og på sørsida av Galtådalen forbi Hestskardvatnet og videre sørover forbi Lurfjellvatn mot Beiarfjellet. Prosjektområdet er vanskelig tilgjengelig og dette gjør at bruken begrenser seg. Aktiviteten kan i hovedsak knyttes til grunneier(e) som benytter hytta i området nede ved sjøen på nordsida av Galtåga. Atkomst skjer per båt. Det er mulig å drive fiske etter bekkørret i Galtåga, men fiskeinteressene er i større grad knyttet til vannene i øvre deler av nedbørfeltet. Det er også gode muligheter for å utøve småviltjakt i fjellområdene, men jakttrykket er lavt. Det er elgjakt i området. Opplevelsesverdien for området er stor på grunn av at det er mye inngrepsfri natur. Elva er i dag et synlig element i landskapet både for de som ferdes i fjellet og spesielt for de som ferdes på fjorden. En redusert vannføring i elva medfører en redusert naturopplevelse. Øvre del av vannvei og damkonstruksjon vil virke forstyrrende på landskapsopplevelsen i øvre del av tiltaksområdet, rigg og tunnelåpning, samt redusert vannføring i sommerhalvåret i nedre del.

FNFs vurdering

Det er mange naturverdier knyttet til vassdraget og det er potensial for flere arter. FNF er ikke tilfreds med kunnskapsgrunnlaget for naturmangfold og mener usikkerheten må vektlegges i konsesjonsspørsmålet, samt at naturmangfoldlovens § 9 bør komme til anvendelse.

Når det gjelder friluftsliv viser FNF til høringsuttalelse fra Bodø og Omegn Turistforening (BOT) v/ Beiarn turlag og støtter deres innspill til det omsøkte tiltaket. Det er særlig landskapsmessige forhold, opplevelseskvaliteter og inngrepsfri natur som trekkes frem. I tillegg har området stor betydning for reindrift.

FNF er negative til en utbygging av Galtåga kraftverk.

Savåga kraftverk

Savåga kraftverk vil utnytte et fall på 260 m fra inntaket på 330 moh. ned til kraftstasjonen med utløp på 70 moh. Vannveien er planlagt som en 1000 m lang nedgravd rørgate langs vestsiden av Savåga. Det søkes også om å overføre vann fra Gleinåga og Indre Savåga. Det er planlagt å oppgradere eksisterende vegnett. Det er i tillegg behov for 200 m ny midlertidig vei inn til overføringen av Indre Savåga, 90 m midlertidig vei til overføringen i Gleinåga og 250 m permanent vei til kraftstasjon. Middelvannføringen er 1,2 m³/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 2,5 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,8 MW og gi en årlig produksjon på 13,1 GWh. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 1550 m lang strekning av Savåga, Gleinåga og Indre Savåga. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 265 l/s fra 1.5 – 30.9 og 55 l/s resten av året.

I det følgende har FNF gjort noen oppsummeringer fra konsesjonssøknaden og miljørapporten på temaene natur og friluftsliv. Til slutt gjøres det opp en vurdering og konklusjon fra vår side.

Naturmangfold

Ecofact AS har utarbeidet miljørapporten for søknaden. Det er innhentet data fra naturbase, lakseregisteret, artsdatabanken og Fylkesmannen. Området rundt Ytre Savåga er undersøkt i forbindelse med bekkekløftprosjektet i 2008. Befaring er foretatt av Ecofact AS den 16. juli 2010 og 31. juli 2011.

Berggrunnen i influensområdet består hovedsakelig av kalkspatmarmor, med innslag av glimmerskifer i aller nederste delene. Berggrunnen gir forhold for baserike habitater, spesielt der hvor rasmark og åpen jord/berg gjør at mineraljord er eksponert. Det er dermed et potensial for krevende arter av både karplanter, moser og lav.

Det er to avgrensede naturtyper i influensområdet som er registrert i Naturbase – en bekkekløft langs ytre Savåga og en gråor-heggeskog i nedre del av prosjektet. I tillegg er fire nye lokaliteter avgrenset i forbindelse med at Ecofact befaringen for biologisk mangfoldrapporten – bjørkeskog med høystauder, én bekkekløft i indre Savåga, én bekkekløft i ytre Savåga og gammelt ospeholt, alle med verdi B. Den ene bekkekløften som var registrert fra før vurderes av Ecofact som mindre omfangsrik enn den opprinnelige avgrensningen og er derfor registrert på nytt.

Området har generelt høy artsdiversitet når det gjelder karplanter og moser. Elveløpet til Savåga huser rødlistearter og rekke andre sjeldne, basekrevende arter. I høgstaudebjørkeskog ble signalartene skrubbenever og glattvrenge registrert. Funn av disse artene indikerer et visst potensial for andre sjeldne eller rødlistede arter. I bekkekløftlokaliteten i Indre Savåga er det registrert mange svært basekrevende arter. Av rødlistearter er det blant annet kalklok (NT) og fjellbakkesøte (NT). Potensialet for at det finnes flere sjeldne og rødlistede arter av karplanter, moser og lav vurderes som stort. Ecofact vurderer dit at det beste for lokaliteten er at den ikke blir utsatt for ytterligere påvirkning. Bekkekløftlokaliteten i Ytre Savåga innehar også mange naturverdier, og det er gjort funn av kalklok (NT). Ecofact antyder at selv små endringer i luftfuktigheten vil kunne negativt.

Av fugl er det påvist tretåspett og dvergspett i influensområdet. Det er også registrert fossefall, og tiltaket vil ha negativ effekt for arten.

Det går anadrom laksefisk et stykke opp i Savåga, men anadrom strekning stopper rett nedenfor planlagt kraftstasjon.

Gleinåga vil tørrlagt nedenfor overføringsstedet. Ecofact mener dette ikke vil ha større betydning for på biologisk mangfold da elva stort sett går i et grottesystem. Indre Savåga vil få et område med økt vannføring og nedenfor overføringsstedet svært liten vann og tørkeutsatt. Dette vil endre miljøet for artene som lever der. Voksested for kalklok (NT), samt en rekke basekrevende og relativt sjeldne basekrevende moser langs Indre Savåga kan trues av tiltaket. Det samme vil gjelde for Ytre Savåga, men her er det registrert noe mindre artsmangfold.

Atkomstvei/anleggsvei vil kunne berøre de avgrensede naturtypelokalitetene av høgstaudeskog (B) og gammel ospeholt (C) og redusere verdiene av disse. Ecofact vurderer usikkerheten til middels, og det er særlig usikkerheten knyttet til om det er flere rødlistearter som ikke er oppdaget.

Friluftsliv

Det er ingen form for tilrettelegging for friluftsliv og turisme på prosjektstrekningen.

Skogsveier i området gjør prosjektstrekningen egnet for fotturer.

Tiltaksområdet ligger i et kartlagt friluftsområde kalt Selforslia. Dette er kartlagt som en grønnkorridor med verdi viktig. I følge faktaark om Selforslia, brukes området av «grottere» på vei til Kobbåvatn.

FNFs vurdering

En betydelig reduksjon i vannføringen vil ha negativ virkning på naturmiljøet i bekkekløftene som følge av redusert luftfuktighet. I tillegg vil anleggsvei kunne berøre høgstaudeskog og gammel ospeholt og redusere verdiene av disse. Av hensyn til viktige bekkekløfter, høy artsdiversitet og krevende arter, samt en usikkerhet og potensial for flere krevende og truede arter, er FNF negative til en utbygging av Savåga kraftverk.

Konsekvensene for friluftslivet er ikke fullt så negative som det er for naturmangfoldet, og i den forbindelse viser vi til høringsuttalelse fra Bodø og Omegn Turistforening (BOT) v/ Beiarnturlag.

Mårberget kraftverk

Mårberget kraftverk vil utnytte et fall på 581 m fra inntaket på 786 moh. ned til kraftstasjonen med utløp på 205 moh. Vannveien er planlagt med 800 m lang nedgravd rørgate langs nordsiden av Steinåga og 750 m boret tunnel i fjell. Det er planlagt 170 m ny permanent vei inn til kraftstasjonen fra eksisterende veg. Anleggsvei opp til påhugget vil følge vannveien. Inntaket bygges vegløst. Middelvannføringen er 357 l/s. og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 780 l/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3,81 MW og gi en årlig produksjon på 10,3 GWh. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 1700 m lang elvestrekning i Steinåga. Det er planlagt slipp av 40 l/s fra 1.5 – 30.9 og 15 l/s resten av året.

I det følgende har FNF gjort seg noen oppsummeringer fra konsesjonssøknaden og miljørapporten på temaene natur og friluftsliv. Til slutt gjøres det en vurdering og konklusjon fra vår side.

Naturmangfold

Ecofact har utarbeidet en miljørapport for søknadne. Befaringer i felt ble utført den 8 juli 2009. Representative deler av elveløpet ble befart. Når det gjelder rørgatetraseen så ble denne endret av utbygger etter befaringen. Den er derfor ikke befart nedenfor ca kote 200. Traseen som ble befart går lenger nord, men etter all sannsynlighet i lignende vegetasjon. Kraftstasjonsområdet som ligger like nedenfor der hvor Steinåga samløper med Beiarelva ble imidlertid befart 4. juli 2010.

Berggrunnen i influensområdet homogen og består for det meste av granatglimmerskifer med bånd av gneis, som gir dårlige forhold for basekrevende arter av karplanter, moser og lav.

Elva er bratt med flere små fosser og bratte stryk. Det er også noen større fosser. Elva renner stort sett over bart fjell, men helt nederst mot utløpet i Beiarelva er det blokkmark i elveløpet. Eksposisjonen i influensområdet er for en stor del mot nordvest. Det er ingen arealer som har spesielt gunstige klimaforhold, og det er ikke grunnlag for varmekrevende arter.

For influensområdet er det registrert 5 rødlistearter i området omkring elven Steinåga. Disse er alle kategorisert som sterkt truet (EN), men unntak av to arter – bakkeløk og vanlig sotbeger – som er kategorisert som nær truet (NT). De resterende tre er brunbjørn, jerv og gaupe. Vanlig sotbeger er registrert på tørr furu i området og bakkeløk langs Steinåga, fra samløp med Beiarelva og opp til kote 470. Jerv og bjørn bruker området sporadisk, det samme antas at gjelder for gaupe. Det er ikke kjent noen hekke- eller yngleområder for noen rovfugler i influensområdet. Det ble kun observert trivielle spurvefugler som rugde, rødvingetrost, linerle, løvsanger, bjørkefink, gråtrost og gjøk. Det ble ikke observert spetter eller sportegn fra spetter.

I bekkekløften nedenfor der inntaket planlegges er det for en stor del vegetasjonsløst nede i kløfta, med kun noen få individer av stjernesildre og fjellsyre. Skogen i influensområdet er artsfattig og har et lite kontinuitetspreg. Berørte elvestrekning i Steinåga virker ikke å ha potensial for verken fisk eller bunndyr i noen del av den. Elvestrekningen hvor Steinåga samløper med Storåga er ikke anadrom strekning.

Friluftsliv

Elva ligger i et terreng som i stor grad er preget av skog før skoggrensen slutter hvor området ellers er nokså utilgjengelig for friluftaktiviteter. Inntaket er tiltenkt plassert omtrent 800-900

meter fra Svartisen-Saltfjellet nasjonalpark. I følge utbygger er inntaksplasseringen tenkt litt lavere for å skjerme brukere av nasjonalparken.

FNFs vurdering

Basert på miljørapporten er ikke det omsøkte tiltaket av de mest konfliktfylte i Beiarn-pakken. Men når det gjelder friluftsliv viser FNF til høringsuttalelse fra Bodø og Omegn Turistforening (BOT) v/ Beiarn turlag, som peker på Steinåga som et karaktersvassdrag og viktig landskapselement i Beiardalen. FNF er derfor negativ en utbygging av Mårberget kraftverk.

Bruforsen kraftverk

Bruforsen kraftverk vil utnytte et fall på 30 m i Beiarelva fra inntaket 104 moh. ned til kraftstasjonen med utløp 74 moh. Vannveien utføres som tunnel og nedgravde rør og blir ca. 564 m lang. Det er behov for 115 m ny vei fra eksisterende vei til inntaket, og 115 m ny vei fra eksisterende vei til kraftstasjonen. Middelvannføringen er beregnet til 15,6 m³/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 27,3 m³/s. Kraftverket vil få en installert effekt på 6,8 MW og etter planen gi en gjennomsnittlig årlig produksjon på ca. 22 GWh. Utbygginga vil føre til redusert vannføring på en ca. 500 m lang strekning av Beiarelva. Beiarelva er nasjonalt laksevassdrag. Vandringshinder er ifølge søker nedenfor Høgforsen, ca. 1 km nedstrøms planlagt kraftstasjon. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 5,8 m³/s om sommeren og 0,32 m³/s om vinteren.

Beiarelva er allerede påvirket av vassdragsregulering gjennom østoverføringen til Storglomvatnet som kom i drift i 1993. Via 10 inntak i Beiarelva og sidevassdrag overføres ca. 37 % av tilsiget fra Beiarelva til Glomfjordvassdraget og Storglomvatnet. Beiarelva er et nasjonalt laksevassdrag. Den anadrome strekningen stopper ved Høgforsen, ca. 0,9 km nedstrøms Bruforsen.

I det følgende har FNF gjort noen oppsummeringer fra konsesjonssøknaden og miljørapporten på temaene natur og friluftsliv. Til slutt gjøres det opp en vurdering og konklusjon fra vår side.

Naturmangfold

Sweco Norge AS har utarbeidet miljørapporten for konsesjonssøknaden. Befaring er gjort 24. august 2010. Innsamling av lav og mose ble gjennomført 17. september 2011.

Berggrunnen i området består i hovedsak av glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein og amfibolitt. Det finnes også enkelte innslag av marmor og granitt, grandioritt. Flere av bergartene kan forvitte forholdsvis lett og avgi relativt mye næring til jordsmonnet. Dette kan øke potensialet for at mer næringskrevende arter og vegetasjonstyper finnes i området.

Det er ikke registrert forekomster av prioriterte naturtyper eller truede vegetasjonstyper i prosjektområdet. Men deler av strekningen hadde antydninger til kvaliteter som kan identifisere de prioriterte naturtypene ”bekkekløft og bergvegg” og ”fossesprøytsone”. Lokaliteten framstår imidlertid som åpen, med god ventilasjon og solinnstråling, noe som gjør at sannsynlighet for rikt kryptogamsamfunn synker betraktelig. Samtidig er bergveggene blankskurt av kraftig isgang, og vegetasjon langs elva i er fraværende. På enkelte, begrensede lokaliteter kan det være et visst potensiale for sjeldne kryptogamer. Det ble samlet inn mose og lav fra en lokalitet ved elva uten funn av rødlistearter. Prosjektet berører naturtypen ”elveløp” (NT).

Det er kjent at oter (VU- *sårbar*) har leveområde i tilknytning til Beiarelva, og bruker også prosjekstrekningen til næringssøk sommer og vinter.

Det er registrert rødlistet rovfugl i influensområdet. Befaring i slutten av august er ingen god tidsperiode for registrering av hekkende fugler. Det er derfor ikke mulig å få oversikt over fuglenes funksjonsområder, artsutvalg og tetthet i hekketiden gjennom befaring på denne årstiden. Det forventes fossekall bruker elva til næringssøk og hekking.

I Beiareelva er det forekomst av laks, sjørørret og sjørøye. Hovedelva fører i dag anadrom fisk opp til Høgforsen som ligger vel 700 meter nedstrøms den planlagte Bruforsen kraftstasjon. Det er tidligere blitt bygdfisketrapper i både Høgforsen og Bruforsen med den hensikt å få anadrom fisk opp til de øvre delene av elva, men prosjektet var mislykket og fisk har aldri gått i disse trappene.

Det er ikke registrert områder for storørret, ål, elvemusling eller anadrom fisk på selve prosjektslekningen.

Utbygging vil føre til redusert vannføring på prosjektslekningen det meste av året og store deler av vekstsesongen. Elvas dynamikk vil endres noe etter en utbygging, og vannføringen vil bli redusert til minstevannføring store deler av tiden. Dette vil påvirke ferskvannsfauunaen mellom inntak og kraftstasjon negativt. Det er en viss usikkerhet knyttet til minstevannføring. En viss vannføring i elva er viktig for landskapsopplevelsen langs elva.

Friluftsliv

Det opplyses i konsesjonssøknaden at det er stier på begge sider av Bruforsen. Det er særlig det høstingsbaserte friluftslivet som utøves, bærplukking, storvilt- og småviltjakt og fiske. Beiarn JFF har en mye brukt skytterbane på østsiden av Bruforsen med mye aktivitet sommer- og høstsesong.

FNFs vurdering

FNF mener spørsmålene rundt utvidelsen av anadrom slekning og Beiarvassdraget som nasjonalt laksevassdrag er av avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet. Det forventes en grundig og faglig forankret vurdering av disse temaene. FNF er i utgangspunkt i mot utbygging av vassdrag med nasjonale verdier.

Når det gjelder andre naturverdier er det viktig at det gjøres en grundig vurdering av usikkerheten rundt kunnskapsgrunnlaget og potensial for funn av krevende arter tilknyttet vassdraget og berørt slekning.

Når det gjelder det omsøkte tiltakets virkninger for friluftslivet så viser vi til uttalelse fra Bodø og Omegn Turistforenings (BOT) v/ Beiarn turlag. FNF kjenner ikke til områdets betydning for friluftslivet utover det som kommer frem av konsesjonssøknaden og innspillene fra BOT. Men vassdragets betydning som friluftslivsarena, landskapselement og for sportsfiske og eventuell fremtidig laksefiske må tas med i vurderingen.

Om samla belastning så må dette prosjektet ses i sammenheng med andre utbygginger i kommunen og regionen. Det må samtidig legges til grunn at Beiareelva er allerede påvirket av vassdragsregulering gjennom overføringen til Storglomvatnet.

Høgforsen kraftverk

Beiarkraft ønsker nå å bygge småkraftverket Høgforsen kraftverk i Beiarelva. I egen søknad søker Beiarkraft om konsesjon om et prosjekt lengre oppstrøms i elva, kalt Bruforsen kraftverk. Utbygging av Høgforsen kraftverk er uavhengig av om Bruforsen kraftverk bygges og begge prosjektene kan realiseres separat.

Minstevannføringen for prosjektet er foreslått til 5,8 m³/s i sommersesongen (1/5-30/9) og 0,32 m³/s i vintersesongen (1/10-30/4), noe som tilsvarer Q5 verdien¹.

Minstevannføringen vil gå i elva når kraftverket er i drift og det ikke er noe overløp over inntaksdammen. Restfeltet er lite og vil ikke bidra med vann til vassdraget på prosjektsrekningen. Kraftverkets maksimale slukeevne på 25,8 m³/s (165 % av årlig middelvannføring) vil redusere flommer. Vannføringen vil bli redusert til minstevannsføring mye av året. Når vannføringen er lavere enn satte minstevannsføring pluss laveste slukeevne (ca. 8,38 m³/s om sommeren og 2,9 m³/s om vinteren) stopper kraftverket, og alt vann som renner i inntaksdammen vil gå i elva som før.

Beiarelva er allerede påvirket av vassdragsregulering gjennom østoverføringen til Storglomvatnet som kom i drift i 1993. Via 10 inntak i Beiarelva og sidevassdrag overføres ca. 37 % av tilsiget fra Beiarelva til Glomfjordvassdraget og Storglomvatnet. Beiarelva er et nasjonalt laksevassdrag. Den anadrome strekningen stopper ved Høgforsen, ca. 0,9 km nedstrøms Bruforsen.

I det følgende har FNF gjort noen oppsummeringer fra konsesjonssøknaden og miljørapporten på temaene natur og friluftsliv. Til slutt gjøres det opp en vurdering og konklusjon fra vår side.

Naturmangfold

FNF viser til miljøutredningen og søknaden for Bruforsen kraftverk. Befaring er utført samme tid og av samme konsultentselskap. Berggrunnen og naturmangfoldet er stort sett samme som for Bruforsen kraftverk.

Friluftsliv

Viser til søknad om Bruforsen kraftverk

FNFs vurdering

For Høgforsen kraftverk, som for Bruforsen kraftverk, så mener FNF at spørsmålene rundt utvidelsen av anadrom strekning og Beiervassdraget som nasjonalt laksevassdrag er av avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet. Det forventes en grundig og faglig forankret vurdering av disse temaene.

Når det gjelder andre naturverdier er det viktig at det gjøres en grundig vurdering av usikkerheten rundt kunnskapsgrunnlaget og potensial for funn av krevende arter tilknyttet vassdraget og berørt strekning.

Når det gjelder det omsøkte tiltakets virkninger for friluftslivet så viser vi til Bodø og Omegn Turistforenings (BOT) uttalelse. FNF kjenner ikke til områdets betydning for friluftslivet utover det som kommer frem av konsesjonssøknaden og innspillene fra BOT. Men vassdragets betydning som friluftslivsarena, landskapselement og for sportsfiske og eventuell fremtidig laksefiske må tas med i vurderingen.

Om samla belastning så må dette prosjektet ses i sammenheng med andre utbygginger i kommunen og regionen. Det må samtidig legges til grunn at Beiarelva er allerede påvirket av vassdragsregulering gjennom overføringen til Storglomvatnet.

For FNF Nordland

Erling Solvang
Styreleder

Gisle Sæterhaug
Daglig leder

Kopi (per e-post) til:

Beiarn kommune

Nordland fylkeskommune

Fylkesmannen i Nordland v/ Miljøvernadv. og Reindrift

Norsk Friluftsliv